

# Het vakwerkplan als verantwoordingsinstrument

In dit artikel kijken we naar het vakwerkplan. Daarin staat wat op een school in de verschillende lessen als inhoud wordt aangeboden. Hoe gebruik je het vakwerkplan om jezelf te verantwoorden? Na het lezen van dit artikel ben je op dat gebied een stuk wijzer.

TEKST SANDRA ROELOFSEN

**V**raag aan docenten waar ze het meeste plezier aan beleven en zij geven doorgaans twee antwoorden: 'De omgang met leerlingen' en 'Leerlingen enthousiast maken voor mijn vak'. Voor docenten lichamelijke opvoeding zal dit niet veel anders zijn. Vergaderen en het beoordelen van beleidsstukken hebben geen prioriteit, maar LO-ers staan altijd klaar om leerlingen in beweging te krijgen en stappen te laten maken in beter bewegen. Docenten LO willen leerlingen introduceren in beweegtradities en nieuwe sporten en hen begeleiden om in bewegen en sport hun eigen identiteit te vinden en zich te ontwikkelen.

**Vergaderen en het beoordelen van beleidsstukken hebben geen prioriteit, maar LO-ers staan altijd klaar om leerlingen in beweging te krijgen en stappen te laten maken in beter bewegen**

Prachtig werk en een hele klus. Veel leerlingen, veel klassen, de week vliegt voorbij. Maar ook voor een docent LO is het van belang om van een afstand van de primaire werktaak na te denken over de eigen visie op, de doelstellingen met, leerinhouden van en werkwijze met het eigen vak. Aan de ene kant om te reflecteren als docent zelf en in het team waarin hij functioneert, aan de andere kant om het beweegprogramma te kunnen verantwoorden tegenover andere onderwijsbetrokkenen: directie, collega's, ouders, leerlingen en de inspectie. En soms zelfs voor de rechter. Deze reflectie wordt in een vakwerkplan opgenomen. Dit stuk gaat vooral over het vakwerkplan als verantwoordingsinstrument.

## De inhoud van een vakwerkplan

Een vakwerkplan bevat verschillende componenten (niet limitatief, zie onder meer SLO):

- De visie op het vak en de relatie met andere vak- en leergebieden.
- De doelstellingen (op het niveau van kennis, vaardigheden en attitudes).
- De onderwijsleerinhouden (wat doe je, uitgaande van de wettelijk vastgelegde kerndoelen).
- De onderwijsleervormen (hoe doe je het, door een actuele en eenduidige werkwijze na te streven via een doorgaande leerlijn).
- De onderwijsleermiddelen en leerplekken (waar en met welke middelen).
- Toets- en evaluatievormen.
- De rol en het competentie/bekwaamheidsprofiel van de docent.
- De samenwerkingsvormen in het onderwijs: met wie leren de leerlingen?
- De beschikbare onderwijstijd.

Het beroepsprofiel leraar LO verwoordt het als volgt (noot beroepsprofiel 2017):

*De leraar lichamelijke opvoeding stelt een vakwerkplan op en houdt dit bij. Dit plan is afgestemd op de landelijke doelstellingen van het vak lichamelijke opvoeding en de kerndoelen en eindtermen. Binnen het plan en de aanpak houdt hij rekening met de mogelijkheden van de leerlingen en de beschikbare accommodatie. Hij plant en organiseert zijn werk en evalueert regelmatig zijn lessen in relatie tot het vakwerkplan en stemt af met collega's. Hij houdt zijn onderwijsprogramma actueel en werkt daarom binnen zijn vakgroep permanent aan de ontwikkeling van het onderwijs dat hij geeft. Als professional onderhoudt en ontwikkelt hij voortdurend zijn eigen bekwaamheden.*

▶  
Snorkelen,  
onderdeel  
sportoriëntatie  
en -keuze?



*Tevens werkt hij samen met collega's aan onderwijsontwikkelingen, zoals het opstellen van lesplannen en andere curriculumdocumenten. Er wordt ook samengewerkt met vertegenwoordigers van organisaties buiten het onderwijs, met name buurt- en sportverenigingen en gezondheidszorg- en welzijnsinstellingen. Daarnaast houdt de leraar lichamelijke opvoeding gedurende het jaar contact met ouders/verzorgers over de ontwikkeling en het welbevinden van de kinderen.*

Zorg ervoor dat de werkgever daadwerkelijk op de hoogte is van de inhoud: organiseer een bijeenkomst met de directie en geef bijvoorbeeld een PowerPoint presentatie of betrek leerlingen erbij; laat zien en leg uit waarom het werkplan zo is opgesteld en waarom het deze inhoud heeft. Vraag feedback en zorg dat er expliciete instemming komt op het plan en spreek af dit bijvoorbeeld driejaarlijks te evalueren en bij te stellen. Op deze wijze zorg je voor legitimering van je handelen en kun je het plan inzetten als plannings- én verantwoordingsinstrument.

### **Richtinggevend voor de praktijk**

Dat betekent dat de docent LO over de vakdidactische bekwaamheid dient te beschikken om een vakwerkplan op te stellen:

*Hij vertaalt de vakinhoud in leerlijnen als onderdeel van het vakwerkplan. Daarbij brengt hij een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van de leerlingen, de leerinhoud, didactische werkvormen, organisatie- en groepeeringsvormen en toets- / evaluatievormen.*

Een vakwerkplan geeft daarmee richting aan de praktijk. Maar naast richtinggevend kan het ook als verantwoordingsinstrument worden ingezet. Natuurlijk onder de voorwaarde dat

het vakwerkplan inhoudelijk bekend en goedgekeurd is door de directie en met regelmaat wordt geactualiseerd.

Het meest effectief is een (digitaal) gepubliceerd vakwerkplan als onderdeel van het brede schoolplan. Daarmee is het plan onderdeel van het curriculum van de school en kan gebruikt worden om de inrichting, de keuzes en je handelen te verantwoorden naar anderen. Die anderen kunnen bijvoorbeeld ouders zijn met klachten:

*Een vader vindt dat zijn dochter niet mee hoeft te doen met stoeispelen: zijn achtergrond en geloof bepaalt dat elkaar op deze wijze aanraken slechts binnen familie- en huwelijksrelaties is toegestaan. Dat was jou als docent helaas niet bekend, het meisje deed enthousiast mee in de les, maar de volgende dag ligt er een klacht over jou bij de directeur... Stoeispelen zijn echter een onderdeel van het vakwerkplan en nemen een belangrijke plaats in binnen de leerlijn. Hoe los je dit op?*

Vanzelfsprekend ga je in gesprek met de ouders (samen met je leidinggevende). Je legt uit dat het binnen het vak LO gebruikelijk is om stoeispelen aan te bieden en legt uit hoe en waarom je dat doet. Je laat zien dat het opgenomen is in het vakwerkplan en dat dat voor iedereen bekend kan zijn. En je geeft aan dat het bij jou helaas niet bekend was dat elkaar aanraken op deze wijze zo gevoelig lag. Natuurlijk zoek je een goede oplossing tussen het strikt toepassen van het vakwerkplan en de (godsdienstige) belemmeringen die bepaalde onderdelen en leerlijnen kunnen geven. Je vraagt of het meisje wel met andere meisjes mag stoeien of andere rollen kan vervullen bij deze activiteiten. Met zo'n gesprek is een klacht snel van tafel.



opgenomen!) hebben we het dan over het Curriculum LO. De onderwijsinspectie gebruikt en toetst het curriculum in haar toezicht-houdende taak: is er sprake van een veelzijdig en gevarieerd aanbod? Wordt de visie en het beleid op LO en de wijze waarop dit in de praktijk vorm krijgt adequaat uitgewerkt? Wordt er, mede op basis van de wettelijke normen, voldoende bewegingstijd ingevuld? Is de kwaliteit op orde? Met het vakwerkplan in de hand en laten zien dat dit plan ook daadwerkelijk wordt ingezet, kan het gesprek met Inspectie op de juiste wijze gevoerd worden en ingezet worden op voldoende structurele bewegingstijd.

Maar ook de werkgever kan aangesproken worden op het door hem zelf goedgekeurde vakwerkplan.

In LO jaargang 2015 is een aantal voorbeelden genoemd waar in de rechtspraak het vakwerkplan een belangrijke rol heeft gespeeld [(2015) *Lichamelijke Opvoeding Magazine* 10]. De rechter zoekt en beoordeelt in aansprakelijkheidszaken naar dat wat op papier staat en voor iedereen kenbaar is afgesproken. Op die manier geeft het vakwerkplan richting in de beoordeling van aansprakelijkheid. Niet alleen voor welke bewegingsactiviteiten worden aangeboden, maar ook

## De rechter zoekt en beoordeelt in aansprakelijkheidszaken naar dat wat op papier staat en voor iedereen kenbaar is afgesproken

*hoe* je die aanbiedt en welke doelen je nastreeft in het kader van bijvoorbeeld hulpverleners, zelfstandigheid, sociale vaardigheden zoals elkaar helpen en leren.

Gebruik een vakwerkplan daadwerkelijk voor alle aspecten en onderdelen van het vak, beschrijf dit zo concreet mogelijk, actualiseer tijdig en bespreek dit met de werkgever.

Mocht je toch nog met vragen zitten? Neem contact op met een van onze juristen.

### ▲ Goedgekeurd

*Waterpolo als tweede watersport?*

Met een door de werkgever geaccordeerd vakwerkplan dat alle componenten bevat die zijn beschreven, staat er een samenhangend lesprogramma voor het vak LO. Samen met de aanvullende bewegingsactiviteiten die de school voor de leerlingen organiseert (die idealiter ook in het vakwerkplan zijn

*In het vakwerkplan van de school is opgenomen dat er in het kader van kennismaking met nieuwe sport en beweegvormen en verenigingen in de bovenbouw vier keer per jaar een gastdocent/deskundige kan worden ingezet of een externe clinic wordt georganiseerd. De sectie heeft het jaarplan van 2019-2020 ingevuld maar de directie heeft dit jaar andere plannen: nieuw beleid is dat er geen externe clinics meer plaatsvinden of externen worden ingezet vanwege de risico's en hoge kosten. Wat te doen?*

Als sectie ga je met het vakwerkplan in de hand het gesprek aan met de directie: voor de invulling van het vak LO is het plan richtinggevend: daarbij hoort dat leerlingen kennismaken met verenigingen en nieuwe mogelijkheden om te sporten. Dat is een belangrijke doelstelling en wordt onderschreven door de school, zelfs in de schoolgids. De sectie heeft de kosten besproken met de betreffende organisaties en een korting bedongen, daarnaast zullen zij de risico's in kaart brengen en daarover afspraken maken.

De directie gaat overstag: inderdaad is deze invulling vastgelegd in het vakwerkplan en voor ouders en leerlingen bekend: een eenzijdige wijziging hierin zou niet gepast zijn en veel onrust veroorzaken. Met de toezeggingen kunnen de clinics worden vastgelegd.

### Foto's

Anita Riemersma

### Contact

juristen@kvlo.nl

### Kernwoorden

vakwerkplan, verantwoorden, curriculum